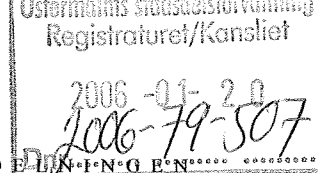

Stadsledningskontoret

VÄLFÄRD OCH UTBILDNINGSAVD

DNR:325- 5130/2005

DATUM: 2006-01-12

Till Östermalms stadsdelsnämnd

ANGÅENDE REMISSEN OM REVIDERING AV
STOCKHOLMS STADS SOCIALA PROGRAM
FÖR ATT MINSKA PROSTITUTIONEN

Detta gäller remissvar på rapporten ”Revidering av Stockholms stads sociala program för att minska prostitutionen”
(Dnr: 325-5130/2005).

Remisstiden sträcker sig till den 27 mars 2006, vilket vi ber er respektera. Om det av några skäl inte är möjligt för er att inkomma med svar inom utsatt tid måste en kontakt tas med den för ärendet ansvariga personen på avdelningen.

Ansvarig tjänsteman på Valfärd och utbildningsavdelningen är Ingrid Sjödin-Hellquist, tfn 08-508 29 158.

Klicka här och skriv övrig info eller radera

- Remissvar ska skickas, endast i digital form (word/excel), till *Valfärd och utbildningsavdelningen (SLK-valfardochutbildningsavdelningen@stadshuset.stockholm.se, GroupWise)*. Ange KS:s diarienummer som namn på ärenderubrik. Ex: SotN 314-331-2004
- Remissvaren ska även skickas till KF/KS kansli i digital form samt i pappersform. Ange KS:s diarienummer som namn på ärenderubrik samt bifogade filer. Ex: SotN 314-331-2004.

Adresserna är följande:

Avdelningens e-post: SLK-valfardochutbildningsavdelningen@stadshuset.stockholm.se (GroupWise)

KF/KS kansli e-post: KF/KS-remissvar (GroupWise)

KF/KS-remissvar@stadshuset.stockholm.se

KF/KS kansli, Stadshuset, 105 35 STOCKHOLM

Med vänliga hälsningar

Gunnel Rohlin
Valfärd och utbildningsavdelningen

Stadsledningskontoret

VÄLFÄRD OCH UTBILDNINGSAVDELNINGEN

DNR: 5130/2005

DATUM: 2006-01-12

Östernålns stadsdelsförvaltning
Registraturet/Kansliet

2006-01-20

Dnr 2006-79-507

REMITTERINGSMAPP

Ärende: Revidering av Stockholms stads sociala program för att minska prostitutionen

Inkom till KF/KS kansli den 2005 12 27

Behandling i övrigt:

Stadsdelsnämnderna
Samtliga stadsdelsnämnder

Facknämnderna

Övriga

AB Familjehem
AB Stockholmshem
AB Svenska Bostäder

Registraturet/Kansliet
2006-01-20
2006-79-507

STOCKHOLMS STAD
Kommunstyrelsen
KF/KS Kansli
Ink. 2005-12-27
Dnr: 725-5130/2005
Fäll: 800

PROTOKOLL nr 12/2005
2005-12-13

Justerat 2005-12-19

Margareta Olofsson och Peter Lundén-Welden

§ 19

Revidering av Stockholms stads sociala program för att minska prostitutionen
Dnr 105-501/2005

Socialtjänstnämndens beslut

1. Socialtjänstnämnden godkänner förslaget för egen del och föreslår att kommunfullmäktige antar förslaget till socialt program för att minska prostitution.
2. Socialtjänstnämnden föreslår att kommunfullmäktige uppdrar åt socialtjänstnämnden att utforma en informationskampanj riktad till stadens invånare kring sexköpslagen

Ärendet

Sedan den 1 januari 1999 är det förbjudet att köpa sexuella tjänster. Kommunfullmäktige antog med anledning av det ett socialt program för att minska prostitution (KF 2001-09-17). Socialtjänstnämnden fick den 1 mars 2004 i uppdrag av kommunfullmäktige att revidera programmet. Ett förslag

till program har utarbetats som vänder sig till stadens alla nämnder och bolag. Syftet med programmet är att stödja den svenska lagstiftningen och visa på områden där staden kan bidra till minskad efterfrågan på sexuella tjänster och ökad jämställdhet mellan kvinnor och män.

Förvaltningen hade redovisat ärendet i ett tjänsteutlåtande daterat den 31 oktober 2005.

Förslag till beslut

Ordföranden Margareta Olofsson m.fl. (v) och ledamöterna Monika Lindh m.fl. (s) och ledamoten Henrik Mannerstråle (mp) föreslog att nämnden skulle besluta enligt förvaltningens förslag till beslut.

Vice ordföranden Peter Lundén-Welden m.fl. (m), ledamöterna Ann-Katrin Åslund m.fl. (fp) och ledamoten Désirée Pethrus Engström (kd) framlade ett annat förslag till beslut och föreslog att nämnden skulle besluta enligt detta förslag.

Beslutsgång

Ordföranden ställde förslagen till beslut mot varandra.

Nämnden beslutade utan omröstning enligt ordföranden Margareta Olofsson m.fl. (v), ledamöterna Monika Lindh m.fl. (s) och ledamoten Henrik Mannerstråle (mp) förslag till beslut.

Reservation

Vice ordföranden Peter Lundén-Welden m.fl. (m), ledamöterna Ann-Katrin Åslund m.fl. (fp) och ledamoten Désirée Pethrus Engström (kd) reserverade sig mot nämndens beslut till förmån för sitt eget förslag enligt följande.

1. Socialtjänstnämnden beslutar att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. Därutöver anförs följande.

Ett socialt program för att minska prostitutionen är angeläget av flera skäl. Dels innebär det en tydlig politisk markering att detta är en prioriterad fråga, där staden är beredd att möta nya problem med nya arbetsmetoder och ställa nödvändiga resurser till förfogande. Dels ger det personalen inom de berörda verksamheterna, såväl inom socialtjänstförvaltningen som ute i stadsdelarna, tydliga mål att arbeta efter och verktyg att utvärdera de insatser som görs.

Fortfarande finns emellertid flera brister i det förslag till program som föreligger. Det gäller inte minst inom nya och växande problemområden som Internetprostitution och trafficking.

Prostitutionen via Internet är på många sätt oerhört allvarlig. Såväl polis som socialtjänst vittnar om att denna form av könshandel är svår att komma åt. Många nätprostituerade har också en social situation som till stora delar skiljer sig från den problembild som många gatuprostituerade har, något som ställer ytterligare krav på socialtjänsten i arbetet med att hjälpa människor att ta sig ur prostitutionen.

I den delrapport från projektet mot nätprostitution som redovisas i ett annat ärende till nämnden framgår tydligt det mycket stora behovet av fortsatt arbete med denna fråga. Då krävs också tydliga politiska prioriteringar av frågan. En fortsatt prioritering av resurser för arbete mot Internetprostitutionen är mycket angeläget, liksom en samverkan med de frivilligorganisationer som besitter kunskaper i frågan.

Som sägs i programmet behövs det en god tillgång till vård och behandling. Det sägs vidare att det ofta är en lång process att ta sig ur prostitution. Idag finns det stöd i form av särskild gynekologmottagning, krisbearbetning samt stödsamtal. Inga direkta behandlingshem eller andra vårdalternativ finns.

Erfarenheter från Prostitutionscentrum visar att det finns en tydlig brist på behandlingsalternativ för kvinnor som försöker komma ur sin situation. Många är så skadade av årtal av övergrepp och missbruk att de behöver stöd under en längre tid. Kvinnorna har ofta drabbats av övergrepp som barn och skadats psykiskt på vägen. Samtalsterapin behöver därför kompletteras med nya behandlingsalternativ, i möjligaste mån i samarbete med landstinget.

Vi föreslår därför att socialtjänstförvaltningen ser över behovet av ytterligare behandlingsalternativ för denna grupp.

När det gäller trafficking har det nya förslaget till program en alltför avvaktande hållning. Samordningsprojekt och förändrad lagstiftning har skapat bättre möjligheter

för staden att hjälpa de personer som utsatts för internationell könshandel. Men de löser inte problemen. Stadens insatser för traffickingoffer måste öka, i samarbete med frivilligorganisationer. Bland annat handlar det om att erbjuda boende och andra former av stöd för dessa människor.

Vi vänder också starkt emot förfaringssättet att överlämna ärenden för personer som utsatts för trafficking till stadsdelarna. Risken är stor att stadsdelarna mycket sällan får sådana ärenden, och därmed saknar den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att erbjuda ett bra stöd. Ärenden med personer som utsatts för trafficking bör hanteras centralt av staden.

Förslaget till nytt program tar upp vikten av att arbeta förebyggande mot prostitution. Det är mycket bra. Vi vill dock peka på behovet av en ökad kunskapsöverföring mellan prostitutionsenheten och stadsdelarna. Prostitutionsenheten

har också ett viktigt uppdrag som katalysator för att få igång arbetet på exempelvis skolor. Vi vill understryka att uppdraget att arbeta förebyggande inte får utdelas passivt utan måste innehålla krav på uppföljning.

Skolan har en central roll att spela i det förebyggande arbetet mot barn och ungdomar, och inte bara när det gäller att informera om prostitution. Ungas språkbruk är en viktig fråga, en annan handlar om de alltmer populära hemsidorna på

Internet där framför allt ungdomar triggas att vika ut sig. Från sajter som porrigan.se är steget till prostitution kanske kortare än många vuxna förstår.

Programförslaget understryker vikten av ett helhetsperspektiv i arbetet för att minska prostitutionen. Detta är helt riktigt. Men ambitionen att ta ett helhetsgrepp på frågan får inte fastna på förslag som enbart handlar om krav på porrfria hotell eller förbud mot viss typ av reklam. Arbetet för att bryta prostitutionen måste gå avsevärt djupare än så.

Till sist vill vi också understryka vikten av att kontinuerligt utvärdera det arbete som görs för att motverka prostitutionen i stadens olika verksamheter.

Särskilt uttalande

Ordföranden Margareta Olofsson m.fl. (v), ledamöterna Monika Lindh m.fl. (s) och ledamoten Henrik Mannerstråle (mp) lämnade följande särskilda uttalande.

Stadens prostitutionsenhet bildades hösten 2004 genom en sammanslagning av Procentrum, Spiralprojektet, Prostitutionsuppsökarna och KAST. Till prostitutionsenheten fördes också det övergripande ansvaret för traffickingfrågor. Genom omorganisationen har alla prostitutionsrelaterade frågor förts till en och samma enhet, vilket har förbättrat stadens prostitutionsarbete.

Projektet nätprostitution och ett nytt uppdaterat socialt program för att minska prostitution kommer ytterligare att förbättra stadens arbete. Inte minst med tanke på att såväl nätprostitution som trafficking helt saknades i det gamla programmet.

Vid protokollet

Karin Hansson Nyberg
Karin Hansson Nyberg
sekreterare

Staben

SOCIALTJÄNSTFÖRVALTNINGEN
STOCKHOLMS STAD
Handläggare: Gunilla Olofsson
Tfn: 08 - 508 25 605

TJÄNSTEUTLÅTANDE SOCIALTJÄNSTNÄMNDEN
2005-10-31

DNR 105-501/2005

19.

Till
Socialtjänstnämnden

Revidering av Stockholms stads sociala program för att minska prostitution

(1bilaga)

Förslag till beslut

1. Socialtjänstnämnden godkänner förslaget för egen del och föreslår att kommunfullmäktige antar förslaget till socialt program för att minska prostitution
2. Socialtjänstnämnden föreslår att kommunfullmäktige uppdrar åt socialtjänstnämnden att utforma en informationskampanj riktad till stadens invånare kring sexköpslagen

Dag Helin

Vera Josefsson

Sammanfattning

Sedan den 1 januari 1999 är det förbjudet att köpa sexuella tjänster. Kommunfullmäktige antog med anledning av det ett socialt program för att minska prostitution (KF 2001-09-17). Socialtjänstnämnden fick den 1 mars 2004 i uppdrag av kommunfullmäktige att revidera programmet. Ett förslag till program har utarbetats som vänder sig till stadens alla nämnder och bolag. Sexköpslagen har karaktären av en symbollag. Syftet med programmet är att stödja den svenska lagstiftningen och visa på områden där staden kan bidra till minskad efterfrågan på sexuella tjänster och ökad jämställdhet mellan kvinnor och män.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av staben för utredning och projekt vid socialtjänstnämnden i samverkan med berörda verksamheter inom socialtjänstförvaltningen, stadens ungdomsmottagningar, representanter från stadsdelsförvaltningarnas missbrukarvård samt utbildningsförvaltningen.

Bakgrund

Stadens nuvarande sociala program för att minska prostitution antogs av kommunfullmäktige den 17 september 2001. Den 1 mars 2004 gav kommunfullmäktige socialtjänstnämnden i uppdrag att revidera programmet då både lagstiftning och omvärld hade förändrats sedan programmet antogs. Vid socialtjänstnämndens sammanträde den 28 januari 2005 beslutades att återremittera ärendet till socialtjänstförvaltningen med kompletterande anvisningar om att förslaget till program ska rikta sig till stadens alla nämnder och bolag och ange mål och redskap för att nå målen.

Socialtjänstförvaltningens synpunkter

Omfattning

Ett förslag till reviderat program har utarbetats, som riktar sig till stadens alla nämnder och bolag. Programmet innefattar frågor som berör staden som arbetsgivare, förebyggande arbete, vård- och behandlingsinsatser samt frågor kring människohandel för sexuella ändamål.

De nämnder och bolag som främst förväntas vidta åtgärder enligt programmet är stadsdelsnämnderna, socialtjänstnämnden, utbildningsnämnden samt stadens bostadsbolag.

Syfte/Ambition

Syftet med programmet är att lyfta fram områden där staden kan understödja den svenska lagstiftningen och bidra till en minskad efterfrågan på sexuella tjänster och ökad jämställdhet mellan kvinnor och män.

Ambitionen i programmet är att hitta en rimlig nivå på stadens åtaganden och att prioritera satsningar som kan ge resultat. Prostitution är en komplex samhällsföreteelse som ytterst handlar om respekt för mänskliga rättigheter och jämställdhet. Ett arbete för att minska prostitution måste därför utföras på flera olika områden och på olika nivåer. Sociala hjälpinsatser behövs till enskilda individer samtidigt som staden som helhet ska arbeta för jämställdhet mellan män och kvinnor.

Genomförande

Programmet är uppdelat i fem delar. Varje del inleds med åtgärder som omnämnda nämnder och bolag förväntas genomföra:

1. Stockholm i ett helhetsperspektiv

Avsnittet berör bland annat staden som arbetsgivare och ansvaret för upplåtandet av stadens offentliga miljö för olika ändamål.

2. Förebyggande arbete.

Under avsnittet tas frågor upp kring förebyggande arbete i skolan och betydelsen av stadens ungdomsmottagningsarbete. En informationskampanj riktad till vuxna för att öka kunskapen och förståelsen för lagstiftningen föreslås.

3. Uppsökande arbete

Förekomsten av olika prostitutionsarenor berörs bland annat under avsnittet och vad berörda nämnder och bostadsbolag förväntas göra när de får kännedom om prostitution.

4. Vård och behandling

Avsnittet är indelat i *upptäckt* samt *stöd och behandling*. Det krävs vissa grundläggande kunskaper hos personalen inom främst socialtjänsten för att upptäcka och bemöta kvinnor och män i prostitution. Prostitution (både att sälja och att köpa) är en skambelagd handling som kräver ett lyhört bemötande för att upptäckas. Hjälpen för att ta sig ur prostitution måste utformas tillsammans med den hjälpsökande och är oftast en lång process.

5. Människohandel för sexuella ändamål

Utgångspunkten för avsnittet är den samverkansplan som Stockholms stad har varit med och utformat tillsammans med andra berörda myndigheter inom området, som polisen, Migrationsverket och åklagarmyndigheten.

Kostnadsanalys

Flertalet av de föreslagna insatserna i programmet bedöms ingå i redan befintliga verksamheters ansvarsområden. För att nå målet att minska efterfrågan av handel med sexuella tjänster måste vuxnas attityder och förhållningssätt förändras. Kunskapen om och förståelsen för lagstiftningen måste öka. Socialtjänstnämnden föreslås ansvara för att inom ramen för samarbetet kring kvinnofridsfrågor, utforma en kampanj riktad till vuxna invånare i staden för att sprida kunskaper om lagstiftningens innebörd. För genomförandet av en sådan kampanj kommer det att krävas särskilda resurser.

Införandet av programmet

Socialtjänstnämnden ansvarar för att initialt genomföra seminarier om programmets innehåll och intentioner för personal inom berörda nämnder och bolag.

Uppföljning av programmet

Uppföljning av programmet består av två delar:

1. Uppföljning av åtgärder som inleder respektive avsnitt under "genomförande av programmet" och avser de nämnder och bolag som omnämns i texten.

Uppföljningen ska ske årligen inom ramen för *stadens integrerade system för ledning och uppföljning av stadens ekonomi och verksamhet (ILS)*. Detta innebär att planerade insatser eller åtgärder tas upp i verksamhetsplanen för att sedan följas upp i verksamhetsberättelsen.

Åtaganden med syfte att förebygga prostitution bör samordnas och integreras med övriga förebyggande insatser, vars avsikt är att främja folkhälsan i staden.

Socialtjänstnämndens prostitutionsenhet ska i möjligaste mån bistå med specialistkompetens till stadsdelsnämnderna i deras utvecklingsarbete.

2. Revidering och uppföljning av programmet och de övergripande målen.
Socialtjänstnämnden ansvarar för att programmet följs upp i övergripande bemärkelse vart fjärde år.

Socialt program för att minska prostitution

SOCIALTJÄNSTFÖRVALTNINGEN, SWEDENBORGSGATAN 20, 106 64 STOCKHOLM
TELEFON: 08 – 508 25 000
FAX: 08 – 508 25 009
E-ADRESS: socialtjanstforvaltningen@sot.stockholm.se

1. INLEDNING

Socialtjänstnämnden fick våren 2004 i uppdrag att revidera stadens sociala program för att minska prostitution (KF:2001-09-17)

Bakgrund

Sexköpslagen

Sedan den 1 januari 1999 är det en kriminell handling att köpa eller försöka köpa sexuella tjänster, straffet är böter eller upp till sex månaders fängelse. Den 1 juli 2002 infördes människohandel för sexuella ändamål som ett nytt brott i Sverige. Förbudet mot att köpa sexuella tjänster utvidgades den 1 april 2005, till att bland annat även gälla ersättning som getts eller utlovats av tredje person samt att förmå ett barn att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling.

När sexköpslagen trädde i kraft var den redan en omdebatterad lag. Den ensidiga kriminaliseringen ifrågasattes, det vill säga att förbudet gäller enbart köp av sexuella tjänster, liksom lagens slagkraftighet. Lagen syftar dock inte till att lagföra alla människor som bryter mot lagstiftningen. Sexköpslagen har karaktären av en symbollag och huvudsyftet är att markera lagstiftarens ståndpunkt och syn på prostitution. I lagen uttrycks Sveriges riksdags grundläggande åsiktsinriktning som utgår från synsättet att köp av sexuella tjänster betraktas som ett utnyttjande av en annan människa. Ytterst ses köp av sexuella tjänster som en kränkning av mänskliga rättigheter, där den prostituerade ses som ett brottsoffer.

Prostitution kan ses utifrån olika teoretiska synvinklar som kompletterar varandra, politiskt, socialt och samhälleligt. Sveriges riksdag har genom kvinnofridslagsstiftningen definierat prostitution som en form av mäns våld mot kvinnor och barn. Arbetet mot prostitution ingår som en del av jämställdhetspolitiken. Men även pojkar och män prostituerar sig. Prostitution handlar ytterst om enskilda människor och deras liv. På individnivå är det både ett psykologiskt och ett psykosocialt problem.

Stockholms stad vill med detta program visa på områden där staden kan understödja den svenska lagstiftningen och bidra till minskad efterfrågan på sexuella tjänster och ökad jämställdhet mellan kvinnor och män.

2. OMVÄRLDSFAKTORER

Internationellt delas inte Sveriges syn på prostitution. En stor opinion i Europa anser snarare att prostitution ska legaliseras och arbetar för en liberalisering.

Media- och informationsteknikens utveckling under de senaste decennierna, har inneburit en ökad tillgänglighet till alla typer av information. Den nya tekniken finns snart tillgänglig i alla hem och når alla åldersgrupper.

Denna samhällsförändring har också påverkat formerna för prostitution. Gatuprostitution har alltid funnits parallellt med att prostitution bedrivits på andra platser. På senare tid har den moderna tekniken med mobiltelefoner och Internet medfört att prostitutionsarenorna förändrats och blivit fler, vilket visat sig vara en internationell tendens. En positiv konsekvens sedan sexköpslagens införande är dock

att gatuprostitutionen synes ha minskat, enligt uppgifter från de poliser och socialarbetare som arbetar närmast de prostituerade.

Människohandeln för sexuella ändamål har ökat. Informationstekniken har blivit ett hjälpmedel i så kallad trafficking och ett verktyg för att utnyttja människor som lurats eller tvingats in i prostitution.

3. NATIONELL NIVÅ

Den svenska regeringen har aviserat att under år 2005 – 2006 besluta om ett nationellt handlingsprogram för att bekämpa alla former av människohandel. Ett förslag till nationell handlingsplan för det fortsatta arbetet med att bekämpa prostitution och handel med människor, särskilt kvinnor och barn, ska utarbetas som en del av handlingsprogrammet.

Lagstiftning

Nationell lagstiftning som berör prostitution är framför allt:

- Lag om förbud mot köp av sexuella tjänster
 - Brottsbalken 4 kapitlet (människohandel) och 6 kapitlet (sexualbrott)
 - Smittskyddslagen
 - Socialtjänstlagen (SoL)
 - Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)
- samt
- FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen)

4. STOCKHOLMS STADS PROGRAM

Stadens sociala program för att minska prostitution har tre övergripande mål:

- **Efterfrågan på köp av sexuella tjänster ska minska.**
- **Handel med människor för sexuella ändamål ska inte förekomma.**
- **Alla barn ska ha rätt till en säker och trygg uppväxt och får inte utsättas för kränkande behandling eller misshandel.**

Styrdokument

Dokument inom staden som berör prostitution är:

- Stockholms stads handlingsprogram kring FN:s konvention om barnets rättigheter "En god stad för barnet" (KF: 2004-09-20)
- Samverkansplan för stöd till personer utsatta för människohandel (januari 2005)
- Stockholms stads brottsförebyggande program (SoN: 2005-06-14, KF: hösten 2005)
- Stockholms stads handlingsprogram för kvinnofridsfrågor (KF: 1999-09-06 - Revidering pågår)

5. GENOMFÖRANDE AV PROGRAMMET

Ambitionen i programmet är att hitta en rimlig nivå på stadens åtaganden och att prioritera satsningar som kan ge resultat. I synnerhet är det viktigt att ha den enskildes behov i fokus. Det sociala programmet handlar ytterst om att samhällets skyddsnät för människor i prostitutionen ska bli så finmaskigt som möjligt och att nyrekrytering till prostitution minimeras. Programmet riktar sig till stadens alla nämnder och bolag och innefattar frågor som påverkar staden som arbetsgivare, förebyggande insatser samt vård- och behandlingsfrågor.

De nämnder och bolag som främst förväntas vidta åtgärder enligt detta program är stadsdelsnämnderna, socialtjänstnämnden, utbildningsnämnden samt stadens bostadsbolag.

5.1 STOCKHOLM I ETT HELHETSPERSPEKTIV

- **Stockholms stads nämnder och bolag** ska inte anlita hotell, taxibolag, restaurang eller annan näringsidkare som i sin verksamhet främjar köp av sexuella tjänster eller förmedlar pornografi.
- **Socialtjänstnämnden** ska ha en hög ambitionsnivå vid tillsyn över servering av alkoholdrycker. Om försäljning av sexuella tjänster förekommer i restaurangmiljön är detta ett skäl för indragning av serveringstillstånd.
- Utgångspunkten för **Stockholms stads etiska regler** för upplåtelse av reklamplats i stadens fysiska miljö ska vara barns bästa och vara icke-kränkande ur ett genusperspektiv.
- **Stockholms stad** ska både nationellt och internationellt delta i olika samarbetsnätverk med syfte att förebygga och begränsa prostitution, speciellt med inriktning på nätprostitution och frågor som rör människohandel.

Prostitution är en komplex samhällsföreteelse som ytterst handlar om respekt för mänskliga rättigheter och jämställdhet. Arbetet för att minska och förebygga prostitution ingår också som en del av ett generellt folkhälsoarbete.

Ett aktivt arbete för att minska prostitutionen måste, liksom arbetet mot en rad andra problem i samhället, utföras på flera olika håll. Arbetet inkluderar hur staden agerar som arbetsgivare ur ett jämställdhetsperspektiv. Även frågor kring hur staden upplåter den fysiska miljön för olika kommersiella ändamål innefattas. För ett framgångsrikt och bestående resultat krävs att olika aktörer samordnar och riktar sina insatser. Inom staden har alla nämnder och bolag ett ansvar för att förebygga och minska förekomsten av prostitution utgående från sina respektive ansvarsområden. Detta arbete förutsätter att olika verksamhetsgrenar inom staden samarbetar med varandra och med andra ansvariga myndigheter som polis och hälso- och sjukvård. Frivilligorganisationer och näringsliv är andra angelägna samarbetspartners.

Hur arbetet ska bedrivas för att minska prostitutionen är inte självklart. Det är många som vill tjäna pengar på prostitution och att störa denna verksamhet kan vara

riskabelt. Det är angeläget att personal som arbetar med prostitutionsfrågor på olika nivåer inte ska riskera att utsättas för hot och våld.

5.2 FÖREBYGGANDE

- **Stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden** ska tillse att skolpersonal har aktuell kompetens inom området.
- **Stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden** ska tillse att det preventiva arbete som bedrivs inom skolområdet även innefattar frågor om barns rättigheter med inriktning på skydd mot sexuellt utnyttjande och kränkande behandling.
- **Stadsdelsnämnderna samt utbildningsnämnden** ska tillse att alla barn och unga i skolan oavsett skolförhållanden har tillgång till en god elevhälsa.
- **Stadsdelsnämnderna** ska tillhandahålla rådgivande ungdomsmottagningar.
- **Socialtjänstnämnden** ska tillse att inom ramen för samarbetet kring kvinnofridsfrågor utforma en informationskampanj med syfte att sprida kunskap om sexköpslagen.

Barn och unga

Enligt barnkonventionen (artikel 34) ska barn skyddas mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. Konventionsstaterna ska förhindra att barn förmås eller tvingas att delta i olaglig sexuell handling, utnyttjas för prostitution eller annan olaglig sexuell verksamhet eller utnyttjas i pornografiska föreställningar och i pornografiskt material. Sverige ratificerade konventionen 1990. Enligt Stockholms stads handlingsprogram för barnkonventionen (beslut i kommunfullmäktige 1997; reviderat 2004) ska allt arbete som bedrivs i staden präglas av barnkonventionen och barns bästa ska beaktas vid alla beslut som fattas.

Barn och unga lever i dag i en sexualfokuserad värld. De möter sexuella budskap i såväl musik, massmedia som mode för unga samt via olika hemsidor på Internet. Bilder av sexualitet kommer från olika håll i samhället. Inte sällan är bilderna motsägelsefulla och kan vara svåra att förstå för barn och ungdomar. Förekomsten av verbala trakasserier, i form av grovt språkbruk med sexuella benämningar och könsord, är vanliga inslag i alla ungdomsmiljöer idag.

Det finns dock ingen forskning som kan påvisa att ovanstående omständigheter förstärker andra riskfaktorer i den unges liv och att detta skulle leda till en större benägenhet att köpa eller sälja sexuella tjänster. Forskning om hur specifikt prostitution kan förebyggas föreligger inte. Det mest sannolika är dock att prevention inom området sammanfaller med den kunskap som finns för att förebygga missbruk och kriminalitet bland barn och unga.

Den prioriterade inriktning som slås fast i andra närliggande styrdokument inom Stockholms stad ska därför gälla:

- Stockholms Tobaks-, Alkohol- och Narkotikapolitiska program (STAN – programmet /KF: 2004-12-14)
- Strategi för elevhälsa i Stockholms stad (KF:2004-09-20)

Skolan

Enligt skollagen har skolan som uppdrag att förbereda barn och unga för vuxenlivet. Detta innebär bland annat arbete med grundläggande värderingsfrågor. Sex- och samlevnad är som ämnesövergripande fråga kopplad till värdegrundsområdet. Hit hör mål som att främja jämställdhet, ge stöd till de unga att utveckla självtillit, självkänsla, empati, respekt för olikhet och att inte kränka andra. *Strategin för elevhälsa i Stockholms stad* kompletterar stadens skolplan och lägger fast de kvalitetsnivåer som ska gälla inom elevhälsoområdet på stadens alla skolor.

Statens folkhälsoinstitut beskriver i "Förebyggandets konst" (regeringsuppdrag 2002) vilka prioriteringar som enligt preventionsforskningen anses ha störst betydelse för att stärka det förebyggande arbetet i skolan. Detta arbete i skolan sammanfaller till stora delar med ambitionen att skapa "en bra skola" och "ett gott skolklimat". Det kraftfullaste skyddet mot att utveckla problem är när eleverna tycker det är meningsfullt att gå till skolan och föräldrarna har en tillitsfull relation till skolan som bygger på ett nära samarbete och en aktiv dialog.

Social och emotionell träning

Kontinuerlig social och emotionell träning lyfts fram av preventionsforskningen. Ämnet livskunskap har på många skolor visat sig vara ett framgångsrikt sätt att sammanföra olika hälsoteman som egentligen har samma grund, ett socialt och emotionellt lärande. Inom livskunskapsämnet ryms frågor kring sex- och samlevnad, livsstilsfrågor samt frågor kring alkohol, tobak och andra droger.

Elevhälsa

Alla skolor i Stockholms stad ska ha tillgång till och erbjuda en kvalitativt god elevhälsa. Elevhälsan har en viktig roll i arbetet med att tidigt identifiera problem och ge stöd och hjälp. Inom Elevhälsan finns olika yrkeskategorier med stor kunskap kring hälsofrämjande insatser.

Ungdomsmottagningar

Stockholms stads samtliga stadsdelsnämnder ska tillhandahålla rådgivande ungdomsmottagningar. Med de övergripande målen, att främja fysisk och psykisk hälsa, stärka identitetsutvecklingen samt att förebygga oönskade graviditeter och sexuellt överförbara infektioner (STI), intar mottagningarna en central roll i det preventiva arbetet.

Det är angeläget att nå ungdomar med diskussion om sexualitet, prostitution, integritetsgränser och relationer. I det förebyggande arbetet är det viktigt att vara uppmärksam på och tidigt fånga upp och stödja unga som visar tecken på psykisk ohälsa. Erfarenheter har visat att det är svårt att nå unga om frågor kring prostitution. Detta kan förklaras med att de sällan ser sitt handlande som prostitution, utan mer som sexuella tjänster i utbyte mot till exempel krogbesök, droger, kläder eller annat. Ungdomars användande av Internet innebär också nya kontaktmöjligheter. Gränser suddas ut.

Ungdomsmottagningarna träffar merparten av ungdomarna i stadsdelsområdet i sin utåtriktade verksamhet. Mottagningarna har en viktig kompletterande funktion till skolans elevhälsa och till socialtjänstens övriga ungdomsverksamheter i arbetet med

att upptäcka unga med problem tidigt. Genom mottagningsverksamheterna erbjuds också kvalificerade stödinsatser till enskilda ungdomar i sex- och samlevnadsfrågor.

Vuxna

Vuxna är förebilder för barn och unga. För att nå målet att minska efterfrågan av handel med sexuella tjänster måste vuxnas attityder och förhållningssätt förändras. I det arbetet är det viktigt att öka kunskapen och förståelsen för lagstiftningen. Socialtjänstnämnden ansvarar för att inom ramen för samarbetet kring kvinnofridsfrågor, utforma en kampanj riktad till vuxna för att sprida kunskap om lagstiftningens intentioner.

5.3 UPPSÖKANDE ARBETE

- **Socialtjänstnämnden ska** bedriva uppsökande arbete med inriktning på prostitution i gatumiljöer, restaurangmiljöer samt på Internet. De personer som påträffas ska erbjudas stöd och hjälp.
- **Socialtjänstnämnden ska** tillse att samverkan kommer till stånd med andra berörda myndigheter, frivilligorganisationer och andra inblandade parter kring de miljöer där prostitution förekommer.
- **Socialtjänstnämndens** ungdomsuppsökare och uppsökare vid stadsdelsnämnderna ska särskilt uppmärksamma barn och ungdomar som vistas i kända prostitutionsmiljöer.
- **Socialtjänstnämnden och stadsdelsnämnderna ska** tillsammans med Stockholms läns landstings smittskydds-enhet sprida kunskap om risker för smitta av olika sexuellt överförbara infektioner vid oskyddade sexuella kontakter till dem som säljer sexuella tjänster.
- **Socialtjänstnämnden ska** bedriva stödverksamhet till köpare av sexuella tjänster med syfte att ge hjälp till att sluta köpa sexuella tjänster.
- **Stadens bostadsbolag ska** i samarbete med polisen och stadens lokala brottsförebyggande råd förhindra att lägenheter eller lokaler används i prostitutions-sammanhang.

Sexköpare

De flesta sexköpare är män. Enligt Folkhälsoinstitutets senast genomförda sexualvaneundersökning (1998:11 *Sex i Sverige*), köper ungefär var åttonde man sex någon gång under sitt liv. Majoriteten av dessa män är i medelåldern, gifta eller sammanboende och har barn och skiljer sig inte socioekonomiskt från övriga vuxna män (*Köparna – varför går män egentligen till prostituerade?*, 1996, Sandell m.fl.).

Många av dessa män känner skam och skuld över sitt beteende och behöver hjälp för att sluta köpa sexuella tjänster.

Socialtjänstnämndens prostitutionsenhet bedriver sedan några år tillbaka en rådgivningsverksamhet för personer som köper sexuella tjänster (KAST). Verksamheten består av en jourtelefon, som bemannas viss tid varje vecka, dit personer kan ringa för att få stöd. Tillsammans med andra aktörer inom området ansvarar socialtjänstnämnden för att utveckla verksamheten, med syftet att nå fler köpare av sexuella tjänster.

Manlig prostitution

Kunskapen om prostitutionssammanhang där män säljer sexuella tjänster behöver förbättras, framför allt gäller detta kunskap om unga pojkar som prostituerar sig. Enligt aktuella studier om ungdomars sexualvanor är det fler pojkar än flickor som har erfarenhet av att sälja sexuella tjänster. Socialtjänstnämndens prostitutionsenhet har huvudansvaret för att öka kunskapen och utveckla kompetens kring olika hjälpinsatser tillsammans med andra aktörer inom området.

Kvinnlig prostitution

Ungefär varannan kvinna i gatuprostitution har ett tungt missbruk och en stor grupp har psykiska problem. Prostitutionen kan vara ett sätt att finansiera ett missbruk men missbruket kan även vara ett sätt för kvinnorna att känslomässigt klara av prostitutionen. Våld och övergrepp uppges i hög grad höra till dessa kvinnors vardag. Men prostitution förekommer också bland utåt sett väletablerade personer, exempelvis via Internet. Unga kvinnor upptäcks sällan i prostitutionen, men vuxna kvinnor med prostitutionserfarenheter uppges ofta att de börjat sälja sexuella tjänster tidigt.

Barnprostitution

Enligt tillgänglig kunskap är det relativt ovanligt att barn och unga utnyttjas i prostitutionssammanhang i Sverige. Socialtjänstnämndens ungdomsuppsökare och uppsökare vid stadsdelsnämnderna ska särskilt uppmärksamma barn och ungdomar som vistas i kända prostitutionsmiljöer och snabbt se till att de fångas upp och får lämpliga hjälpinsatser.

"Sexturism"

Kunskap om och omfattning av svenska medborgare som köper sexuella tjänster utomlands behöver ökas. I synnerhet gäller detta prostitutionssammanhang där barn är inblandade. Ansvar för dessa frågor bör ligga på en nationell nivå. Socialstyrelsen har en central roll, att tillsammans med utlandsmyndigheter, resebolag samt andra aktörer inom området, följa utvecklingen och ta initiativ till nödvändiga åtgärder.

Prostitutionsarenor

Gatuprostitution

Merparten av de som prostituerar sig i gatumiljöer är kvinnor och av dessa har många ett tungt missbruk eller omfattande psykiska problem. Socialtjänstnämndens prostitutionsenhet ansvarar för att kontinuerligt bedriva uppsökande arbete i kända gatumiljöer där prostitution förekommer och se till att de som påträffas erbjuds stöd och hjälp. Enheten ansvarar också för att i samverkan med polisen ha aktuell kunskap över omfattning och miljöer där prostitution förekommer.

Inomhusprostitution

Inomhusprostitutionen är betydligt svårare att få en bild av. Enligt polisen förekommer prostitution bland annat i privata lägenheter, i samband med konferenser, på kryssningsbåtar och på olika restauranger. Socialtjänstnämndens prostitutionsenhet ska i samarbete med nämndens tillstånds-

enhet öka kunskapen kring omfattningen av prostitution i restaurangmiljöer. Enheten ska också i samverkan med polisen öka kunskapen om sexklubbar som riskmiljö för rekrytering till prostitution.

Vid kännedom om prostitution i någon av stadens bostadsbolags förhyrda lägenheter eller lokaler, ansvarar bostadsbolagen för att etablera samarbete med polisen samt med det lokala brottsförebyggande rådet i stadsdelen.

Nätprostitution

Internet har blivit en ny arena för att knyta prostitutionskontakter, för pornografi och för andra verksamheter som kan kopplas till sexualitet. Socialtjänstnämnden har ett pågående projekt i samverkan med polisen kring prostitution via Internet. Syftet är att öka kunskapen om omfattningen och att utveckla metoder för att bland annat nå de personer som erbjuder sexuella tjänster.

Kartläggningar har visat att många olika intressenter tjänar pengar på att göra hemsidor kring prostitution och pornografi, alltifrån hallickar, enskilda entreprenörer och mer eller mindre tveklaktiga mediebolag, till etablerade bredbands- och teleoperatörer.

Kommunstyrelsen ska aktivt försöka påverka etablerade Internetleverantörer att inte upplåta utrymme för dylika tjänster. Stockholms stad ska i detta arbete samverka med andra myndigheter, som hälso- och sjukvården och polisen samt andra rättsvårdande myndigheter.

5.4 VÅRD OCH BEHANDLING

- **Stadsdelsnämnderna** ska tillse att samverkan kommer tillstånd med andra berörda myndigheter och frivilliga aktörer inom området.
- **Stadsdelsnämnderna** ska tillse att internt bygga upp samverkanskanaler med syfte att öka kompetens och samordna hjälpinsatser.
- **Stadsdelsnämnderna** ska erbjuda både köpare och säljare av sexuella tjänster stöd- och hjälpinsatser.
- **Socialtjänstnämndens** prostitutionsenhet utgör en kompletterande specialistverksamhet till stadsdelsnämndernas utbud av insatser och ska bistå stadsdelsnämnderna i deras kompetensutveckling.

Upptäckt

Flera studier har visat att det krävs en lång startsträcka för att söka hjälp (*Sex på köpet:RFSU/2004, Boman, Green, Kännedom om prostitution.Socialstyrelsen/2003*). Socialtjänsten kommer i kontakt med kvinnor och män i prostitution på olika sätt. Oftast inte på grund av prostitution, utan i samband med exempelvis ekonomiskt bistånd, missbruk eller andra problem. Skammen och rädslan för myndigheter gör att de sannolikt inte självmant berättar om sina erfarenheter. Detta betyder att personal inom stadens socialtjänst både ska ha grundläggande kunskap inom området och vara lyhörd för problemen. Det är viktigt att våga och kunna ställa frågor om prostitution och att följa upp dem.

Prostitution är även förknippat med missbruk och hemlöshet. Det är därför viktigt att handläggare inom stadens missbrukarvård tar upp ämnet och erbjuder möjligheter att bearbeta erfarenheterna. Detta är nödvändigt för att både männen och kvinnorna ska kunna gå vidare och för att minska återfall, både i missbruk och i prostitution.

Stöd och behandling

Att ta sig ur prostitution innebär att genomgå en process som ställer stora krav på den enskilde individen. Stöd och hjälp behövs på flera nivåer samtidigt och under en längre tid. Grundresurser i form av försörjning, bostad och sysselsättning måste tillgodoses. Stödkontakter som stärker kvinnans eller mannens självkänsla är viktiga. Möjligheter till bearbetning av tidigare trauman bör erbjudas. Forskning har visat att insatser som stärker den enskildes egna förmåga att ta kontroll över sitt liv är verkningsfulla (empowerment).

Prostitution och sociala problem hör nära samman, framför allt via kopplingen till drogmissbruk, men prostitution förekommer även i miljöer och bland personer som utåt sett är välfungerande och väletablerade i samhället. Ekonomiska motiv kan vara en inkörsport. Men inte sällan visar det sig att det finns djupare drivkrafter och psykologiska mekanismer bakom de ekonomiska motiven.

Förutom stadsdelsnämndernas utbud av resurser ansvarar socialtjänstnämndens prostitutionsenhet för att erbjuda kompletterande specialistresurser i form av bland annat en särskild gynekologmottagning, krisbearbetning och stödsamtal.

5.5 MÄNNISKOHANDEL FÖR SEXUELLA ÄNDAMÅL

- I ärenden som rör människohandel är det socialtjänstnämndens socialjour som är den mottagande enheten för socialtjänsten i Stockholm. När den akuta situationen är löst överlämnas ärendet till ansvarig stadsdelsnämnd.
- Personer utsatta för människohandel som beviljats tillfälligt uppehållstillstånd har rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen som alla övriga medborgare.

Samverkansplan

Internationell handel med kvinnor och flickor, män och pojkar för sexuellt utnyttjande, så kallad trafficking, är ett problem som de senaste åren uppmärksammas allt mer. En samverkansplan mellan Stockholms stad, Länsstyrelsen i Stockholms län, Migrationsverket i Stockholm, Polismyndigheten i Stockholms län, Rikskriminal-polisen och Åklagarmyndigheten i Stockholm (*Samverkansplan – för stöd till personer utsatta för människohandel: januari 2005*) har utarbetats med stöd från Europeiska flyktingfonden. Syftet är att samordna insatserna inom Stockholms län för personer utsatta för människohandel.

Samverkansplanen är utformad som ett operativt instrument och ska vägleda den enskilde tjänstemannen i ärenden med anknytning till människohandel. Personer utsatta för människohandel ska betraktas som brottsoffer med ytterst traumatiska erfarenheter. Det är därför viktigt att se den enskilde individens behov och skapa ett tryggt och säkert sammanhang för det fortsatta arbetet. Ansvarsfördelningen mellan inblandade myndigheter måste vara tydlig och antalet handläggare måste begränsas.

Sedan oktober 2004 finns möjligheten att bevilja tidbegränsat uppehållstillstånd enligt utlänningslagen, i samband med en brottsutredningen. Personer som beviljats tillfälligt uppehållstillstånd har rätt till hälso- och sjukvård och bistånd enligt socialtjänstlagen. Kommuner och landsting där offret haft sin vistelseort har ansvaret och kan sedan få ersättning för utlägg från staten.

Inom staden prövas biståndet till personer utsatta för människohandel i det akuta skedet av Socialjouren. Ärendet förs sedan över till den stadsdelsnämnd inom vars område polisen gjort tillslag och där offret/offren för människohandeln påträffats.

Inom ramen för Europeiska socialfondens Equal-program, deltar socialtjänstnämndens prostitutionsenhet som utvecklingspartner i ett samverkansprojekt mot trafficking. Projektet ska pågå fram till år 2008 och syftar till att samordna insatser nationellt och transnationellt samt att stärka upp situationen i de hemländer som är vanligast förekommande för de personer som varit utsatta för människohandel.

6. UPPFÖLJNING AV PROGRAMMET

Uppföljning av programmet består av två delar:

1. Uppföljning av de åtgärder som inleder respektive delavsnitt under kapitlet "genomförande av programmet" och avser de nämnder och bolag som omnämns i texten.

Uppföljning ska ske årligen inom ramen för *stadens integrerade system för ledning och uppföljning av stadens ekonomi och verksamhet (ILS)*. Detta innebär att planerade insatser eller åtgärder tas upp i verksamhetsplanen för att sedan följas upp i verksamhetsberättelsen.

Åtaganden med syfte att förebygga prostitution bör samordnas och integreras med övriga förebyggande insatser, vars avsikt är att främja folkhälsan i staden.

Socialtjänstnämndens prostitutionsenhet ska i möjligaste mån bistå med specialistkompetens till stadsdelsnämnderna i deras utvecklingsarbete.

2. Revidering och uppföljning av detta program samt de övergripande målen. Socialtjänstnämnden ansvarar för att programmet följs upp i övergripande bemärkelse vart fjärde år.

SLUT